

Chương bốn

Bộ máy tổ chức, lực lượng cán bộ & quỹ thời gian cho hoạt động giáo dục

Mô hình, những nội dung và phương pháp giáo dục cho lao động là người sau cai, người sau cai đã được xét tái hòa nhập cộng đồng tự nguyện đến lao động kiếm sống trong các cơ sở sản xuất đầu tư xây dựng tại Cụm công nghiệp Nhị Xuân; người sau cai cam đoan làm việc kiếm sống trong các doanh nghiệp trên địa bàn quận - huyện và người sau cai đang tạm lưu lại trong các trung tâm cai nghiện tập trung, được trình bày trong các chương I, II, III Chương IV này.

Nhiệm vụ quan trọng hàng đầu là xác định và thành lập bộ máy tổ chức chỉ đạo kiêm nhiệm và thực hiện có hiệu lực - đội ngũ cán bộ chuyên môn có năng lực nghiệp vụ và phẩm chất chính trị - hình thành các tổ chức chính trị của quân chúng tại cơ sở sản xuất có điều kiện tổ chức được, nhằm phối hợp và trợ lực, hợp tác chặt chẽ với bộ máy tổ chức - hình thành cơ chế quản lý khu tập thể trong khu dân cư nhằm phối hợp với bộ máy tổ chức giáo dục trong việc triển khai các kế hoạch phụ trợ đảm bảo hiệu quả và chất lượng giáo dục thể hiện trong cuộc sống tại khu dân cư - xây dựng và thống nhất thông qua kế hoạch và chương trình hành động với Giám đốc doanh nghiệp - Chương trình phối hợp với các tổ chức chuyên môn về giáo dục - đào tạo của Sở Lao động - Thương binh - Xã hội và Lực lượng Thanh niên xung phong (các trung tâm giáo dục thường xuyên).

Lựa chọn đội ngũ cán bộ giáo dục - tư vấn chuyên trách (bao gồm cán bộ giáo dục đạo đức tư cách, giáo dục hành vi, nhân cách - giáo viên dạy văn hóa và dạy nghề có trình độ chuyên môn và đã được

đào tạo khoa học sư phạm), chuyên gia thỉnh giảng trình bày các chuyên đề và nội dung cụ thể (chuyên gia về giáo dục pháp luật - chuyên gia y tế về giáo dục sức khỏe, nâng cao thể trạng và phòng chống HIV/AIDS - diễn giả về giáo dục những gương sáng trong lịch sử dựng và giữ nước cũng như hiện tại, những diễn giả về tình hình thời sự, những vấn đề nóng hổi của đất nước trong giai đoạn mở cửa, hội nhập, tăng tốc công nghiệp hóa - hiện đại hóa...).

I. Tổ chức - quản lý và điều hành hoạt động giáo dục:

Hiệu quả toàn bộ hoạt động giáo dục với những nội dung cụ thể đã được xác định, thực hiện những nhiệm vụ đưa người tái hòa nhập cộng đồng và người sau cai vào làm việc, kiếm sống trong các cơ sở sản xuất, từng bước trở thành những người lao động bình thường, có tay nghề chuyên môn và kỹ năng lao động, có đủ sức khỏe, thể lực thực hiện những công việc trong phân xưởng, trong dây chuyền sản xuất đạt định mức lao động, đảm bảo chất lượng sản phẩm để có thu nhập đủ tự nuôi sống mình trong thời gian đầu và từng bước có tích lũy trong thời gian tiếp theo... tại các cơ sở sản xuất tiếp nhận họ cần hình thành hệ thống bộ máy quản lý và điều hành có hiệu lực, đáp ứng yêu cầu thực hiện các nhiệm vụ giáo dục phục hồi hành vi - nhân cách, giáo dục tinh thần lao động, giáo dục sức khỏe - phòng chống HIV/AIDS, giáo dục tinh thần thượng tôn pháp luật, dạy văn hóa và tổ chức thi cấp chứng chỉ sau các kỳ thi hết cấp. Dạy và bồi dưỡng tay nghề định kỳ kiểm tra nâng bậc thợ cho người lao động...

Tổ chức quản lý và điều hành có hiệu quả hoạt động giáo dục theo tinh thần và phù hợp với những nhiệm vụ trên đây, cần hình thành và xác lập trách nhiệm tại Ban quản lý cụm công nghiệp - khu dân cư Nhị Xuân - tại các trung tâm cai nghiện tập trung - tại Trung tâm Tư vấn và cai nghiện ma túy, đơn vị đang quản lý những người sau cai lao

động kiếm sống trong các doanh nghiệp trên địa bàn quận - huyện để từng bước tái hòa nhập cộng đồng xã hội một cách bền vững.

Tổ chức quản lý và điều hành hoạt động giáo dục có thể lấy tên là Phòng quản lý và điều hành hoạt động Giáo dục - gọi gọn là Phòng giáo dục - trực thuộc và đặt dưới sự lãnh đạo của cấp trên trực tiếp, có những nhiệm vụ:

- Nắm chính xác số lượng, trình độ học vấn, trình độ nghề nghiệp và tinh thần lao động của người được xét tái hòa nhập cộng đồng và người sau cai tại tất cả các cơ sở sản xuất thuộc phạm vi quản lý và điều hành của mình,

- Đề xuất Ban lãnh đạo thống nhất với giám đốc các doanh nghiệp đề cử điều phối viên cho các doanh nghiệp làm chân rết tại chỗ (hoặc cụm doanh nghiệp - nếu số lượng lao động là người sau cai trong các doanh nghiệp ấy không nhiều). Điều phối viên này thuộc con số của doanh nghiệp trong thời gian thực hiện chương trình giáo dục, có phòng làm việc tại doanh nghiệp và hưởng lương của doanh nghiệp trong thời gian tiến hành công tác giáo dục người sau cai. Về nội dung này, những người thực hiện đề tài đã có những buổi trao đổi với một số giám đốc doanh nghiệp và họ đều cho rằng đề xuất này là hợp lý.

- Kết hợp với điều phối viên xây dựng kế hoạch sắp xếp các lớp học hợp lý về số lượng, phù hợp ca kíp, đầy chuyên sản xuất để tổ chức các buổi lên lớp nghe giảng - thảo luận tổ - nhóm hợp lý, phù hợp tình hình sản xuất - kinh doanh của doanh nghiệp.

Điều phối viên do cấp trên trực tiếp bổ nhiệm, chịu sự chỉ đạo trực tiếp của Phòng Giáo dục và của Giám đốc doanh nghiệp, có nhiệm vụ quản lý toàn diện lớp học của doanh nghiệp mình (hay của nhóm doanh nghiệp tiếp nhận ít lao động là người sau cai theo phân công của Phòng); có nhiệm vụ báo cáo định kỳ và đột xuất cho cấp trên

về tình hình thực hiện nhiệm vụ chuyên môn và những mắc mứu cần tháo gỡ kịp thời. Điều phối viên trực tiếp làm nhiệm vụ tư vấn, gồm tư vấn nhóm và cá nhân, trong chương trình giáo dục tổng thể tại doanh nghiệp sản xuất và trong khu tập thể tại khu dân cư.

- Đề xuất và liên hệ với các bên hữu quan mời lực lượng báo cáo viên có trình độ chuyên môn và sự phạm cho các chuyên đề, chuyên ngành thuộc các nhóm nội dung giáo dục chính, như giáo dục tinh thần thượng tôn pháp luật (giáo dục pháp luật nói chung, tập trung những đạo luật trực tiếp liên quan đến cuộc sống công dân, an ninh - an toàn xã hội, hình sự...); giáo dục sức khỏe - phòng chống HIV/AIDS, nâng cao thể trạng; giáo dục truyền thống hào hùng của dân tộc và gương sáng của những danh nhân - anh hùng - liệt sĩ có công lớn trong sự nghiệp dựng nước và giữ nước; giáo dục chính trị, báo cáo thời sự về thực trạng của thành phố trong 30 năm qua sau ngày đất nước thống nhất và đang từng ngày thay da đổi thịt, về những thành tựu to lớn của sự nghiệp đổi mới - hội nhập trong hai thập niên qua, quá trình công nghiệp hóa - hiện đại hóa, nhanh chóng đưa đất nước thoát khỏi hàng ngũ những nước kém phát triển, tiến nhanh thành nước công nghiệp...

- Thông qua Điều phối viên của mình, liên hệ chặt chẽ với tổ chức Công Đoàn trong doanh nghiệp - tổ chức chính trị bảo vệ những quyền lợi chính đáng của người lao động, đồng thời giáo dục, động viên lao động thực thi nghĩa vụ ghi trong hợp đồng lao động phù hợp Luật Lao động của Nhà nước Việt Nam.

- Thông qua Điều phối viên, phối hợp với các đoàn thể, tổ chức quần chúng là Công đoàn, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh và Hội Liên hiệp Thanh niên Việt Nam của doanh nghiệp trong việc sử dụng hợp lý, có hiệu quả quỹ phúc lợi xã hội, quỹ khen thưởng và các quỹ dành cho các hoạt động văn hóa - tinh thần, thể dục - thể

thao của người lao động trong doanh nghiệp vào việc xây dựng và bổ sung hằng năm cho Thư viện - tủ sách, Phòng và Câu lạc bộ Văn hóa - nghệ thuật, các Câu lạc bộ thể thao... Lập chương trình - kế hoạch hoạt động ngắn, dài hạn với việc bảo đảm nguồn kinh phí cho những hoạt động hữu ích ấy.

- Thông qua Điều phối viên, phối hợp với các đoàn thể và tổ chức quần chúng sử dụng tốt nguồn kinh phí trong kế hoạch đã được duyệt, hỗ trợ Giám đốc xí nghiệp tiến hành tổ chức định kỳ các kỳ Hội thao công nhân viên chức trong hoạt động sản xuất nhằm tôn vinh những tập thể và cá nhân lao động giỏi, có nhiều sáng kiến cải tiến kỹ thuật giá trị, đạt năng suất lao động cao, sản phẩm đạt chất lượng kỹ thuật vượt trội; tổ chức hội diễn, ngày hội văn hóa - ngày hội thể thao và giao lưu với các đơn vị bạn trong cụm công nghiệp, với các đơn vị kết nghĩa khác.

II. Tổ chức đoàn thể - tổ chức quần chúng

Trên nguyên tắc Đảng lãnh đạo toàn diện - ở đây là tổ chức Đảng của Cụm công nghiệp - khu dân cư Nhị Xuân - Các trung tâm cai nghiện - Trung tâm Tư vấn và cai nghiện ma túy - từng bước chỉ đạo các doanh nghiệp đã hình thành đội ngũ lao động ổn định:

- Thành lập tổ chức công đoàn cho người lao động là những người đã được duyệt tái hòa nhập cộng đồng, kể cả người sau cai, dù nhiều người còn bị nhiều hạn chế, nhưng khi đã đưa họ vào guồng máy của doanh nghiệp, tham gia sản xuất trong nhà máy và ký hợp đồng lao động cam kết thực hiện nghĩa vụ và hưởng quyền lợi của một thành viên bình đẳng trong tập thể lao động xí nghiệp, thì mặc nhiên phải nhìn nhận họ như một công nhân - một công dân - một lao động bình thường trong xã hội. Đó chính là mục tiêu có ý nghĩa quan trọng hàng đầu của Đề án hạn cai.

- Để tăng thêm lực lượng và sức mạnh góp phần vào thành công của chương trình giáo dục một cách bền vững cho lao động là người sau cai trong giai đoạn đầu trực tiếp tham gia sản xuất, lao động kiếm sống bằng chính sức mình này, việc cần thiết hàng đầu ngay từ khi xí nghiệp bước vào hoạt động sản xuất - kinh doanh bình thường (sau giai đoạn thử thách lao động mới tuyển) là thành lập các tổ chức thuộc hệ thống chính trị bao gồm:

- Tổ chức Công Đoàn của giai cấp công nhân,
- Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh của những thanh niên tiên tiến và có tư tưởng, mục tiêu phấn đấu trở thành những người ưu tú.
- Hội Liên hiệp Thanh niên Việt Nam - tập hợp mọi tầng lớp thanh niên Việt Nam yêu nước thuộc tất cả các tầng lớp xã hội,
- Chi bộ Đảng Cộng sản Việt Nam (nếu có đủ đảng viên thành lập chi bộ theo điều lệ) làm hạt nhân lãnh đạo và giáo dục tư tưởng, đào tạo công nhân, kể cả người sau cai, một khi họ thật sự lột xác, có ý chí tiến thủ vươn lên trở thành công nhân ưu tú.

Các tổ chức đoàn thể và quần chúng rất có ý nghĩa này phải trở thành đối tác và chỗ dựa của giám đốc doanh nghiệp trước hết là trong việc thực hiện có kết quả nhiệm vụ sản xuất - kinh doanh và nâng cao đời sống vật chất và tinh thần cho người lao động. Do ý nghĩa thực tiễn và vai trò của các tổ chức quần chúng, cần vận động tất cả lao động sau cai tham gia vào các tổ chức đoàn thể phù hợp của mình.

III. Tổ chức lực lượng cán bộ có năng lực, thạo việc

Tuyển chọn cán bộ chuyên môn có năng lực, trình độ và kiến thức chuyên sâu, nhất là trình độ nhân học, cho việc thực hiện chương trình giáo dục trong các cơ sở sản xuất tiếp nhận người sau cai là

một trong những yếu tố quan trọng bảo đảm thành công của nhiệm vụ mang ý nghĩa to lớn này. Đó là:

- Một đội ngũ cán bộ đủ mạnh chỉ đạo và quản lý toàn bộ hoạt động (tại ba môi trường sản xuất và giáo dục của và cho người sau cai). Các Trung tâm cai nghiện tập trung hình thành nhiều năm nay, đã đào tạo được nhiều cán bộ giáo dục, quản lý và tư vấn có chất lượng, hiểu công việc. Ban Quản lý Cụm công nghiệp - khu dân cư Nhị Xuân một khi được giao nhiệm vụ thực thi nhiệm vụ giáo dục chính trị cho người sau cai thì tất nhiên sẽ phải hình thành đội ngũ chuyên trách điều hành và quản lý công việc chuyên môn có năng lực, có tâm. Tương tự, một khi số lao động là người sau cai tại các doanh nghiệp trên địa bàn quận - huyện tăng lên con số nghìn thì Trung tâm Tư vấn hiển nhiên phải có kế hoạch mở rộng quy mô đưa người sau cai vào làm việc trong các doanh nghiệp đến các cụm quận - huyện và hiển nhiên cần bổ sung đội ngũ cán bộ chuyên trách này.

Riêng cán bộ là điều phối viên có lẽ chỉ vận dụng cho các doanh nghiệp trong Cụm công nghiệp Nhị Xuân và trên địa bàn quận - huyện. Đây là những cán bộ hoạt động độc lập, vì vậy không chỉ cần người có năng lực chuyên môn giáo dục và sư phạm mà còn phải là những người có trình độ tổ chức và điều hành năng động cũng như có tín nhiệm trong việc phối hợp với giám đốc doanh nghiệp cũng như với Phòng giáo dục.

Về kinh phí, theo thông tư liên tịch số 1/2005/TTLT/BLĐTBXH - BGD-ĐT - BYT, ban hành ngày 28-1-2006, Nhà nước chu cấp cho hoạt động này trong tất cả trung tâm cai nghiện tập trung. Như vậy kinh phí giáo dục cho người sau cai trong các cơ sở sản xuất tại cụm công nghiệp Nhị Xuân và trong các doanh nghiệp trên địa bàn quận - huyện có phần đóng góp của giám đốc của các doanh nghiệp và hỗ trợ của cơ quan quản lý nhà nước lĩnh vực này!

Như đã dẫn ở trên, các doanh nghiệp tiếp nhận lao động là những người đã được duyệt tái hòa nhập cộng đồng và người sau cai khăng định họ sẵn sàng thu xếp phòng làm việc và chu cấp lương tháng cho điều phối viên trong thời gian thực hiện chương trình giáo dục. Và lại, số doanh nghiệp tiếp nhận từ 100 lao động trở lên không phải là nhiều. Những doanh nghiệp chỉ tiếp nhận 20, 30 người thì chỉ phải chi tỷ lệ lương tương xứng cho điều phối viên, vì người này làm việc cho nhiều doanh nghiệp. Và lại công tác giáo dục lao động cho người sau cai trước hết mang lại lợi ích cho chính doanh nghiệp, vì vậy sự đóng góp của doanh nghiệp hẳn không phải là vấn đề bất khả kháng!

IV. Quỹ thời gian cho công tác giáo dục

Người đã được duyệt tái hòa nhập cộng đồng và người sau cai lao động kiếm sống trong các cơ sở sản xuất - kinh doanh trong cụm công nghiệp, trong các trung tâm cai nghiện và trong các doanh nghiệp trên địa bàn quận - huyện còn cần phải trải qua một quá trình giáo dục - đào tạo trong nhiều nội dung gắn không tách rời với mục tiêu cuối cùng: Đưa họ trở về với cộng đồng xã hội trong tư cách là một công dân có nhân cách, ý thức rõ nghĩa vụ công dân, có trách nhiệm với gia đình và bản thân.

Cần có quỹ thời gian cho những hoạt động không thể thiếu này. Vấn đề đặt ra là người lao động trong cơ quan, công sở nói chung và trong các xí nghiệp nói riêng về nguyên tắc, phải làm việc tại nơi hành nghề 8 giờ mỗi ngày và 5 ngày trong tuần. Công nhân sản xuất trong các xí nghiệp có nghĩa vụ lao động ba ca và thậm chí còn phải tăng ca tùy theo tình hình sản xuất của xí nghiệp và yêu cầu của chủ doanh nghiệp, phù hợp với những nội dung của Luật Lao động và các chế độ phụ cấp.

Lao động là người sau cai do sức khỏe chưa hoàn toàn trở lại bình thường thì mỗi ngày làm việc 8 giờ của ca bình thường trong ngày là đã phải phấn đấu cao độ (hiện nhiều người sau cai chỉ có thể làm việc 5 giờ, 6 giờ trong ca lao động sáng, tuyệt đại đa số chưa thể có đủ sức đi ba ca - nhất là tăng ca là không khả thi). Giờ đây, tất cả những lao động là người sau cai (bao gồm cả những người đã được xét tái hòa nhập cộng đồng) phải tham gia dự chương trình giáo dục những chuyên đề không thể thiếu đối với họ, hướng tới mục tiêu cải tạo họ trở thành những lao động tự giác, có ý thức, có tổ chức và kỷ luật, có năng lực hành nghề và kiếm sống bằng sức lao động, kỹ năng và trình độ của chính mình.

Thực tiễn tại các cơ sở sản xuất tiếp nhận lao động là người sau cai làm việc trong các trung tâm cai nghiện cho thấy cơ sở nào nhiều việc làm thường xuyên thì rất ít lao động có khả năng làm việc có hiệu quả trong ca làm việc 8 giờ. Vì vậy, một số doanh nghiệp đã sử dụng lao động chỉ với mục tiêu thu lợi nhuận, cụ thể là chỉ sử dụng một số lao động làm việc một số giờ trong ngày, một số ngày trong tuần - tức là những giờ và ngày người lao động còn sung mãn. Nơi nào quản lý tương đối chặt chẽ, buộc làm việc 8 giờ, lao động phản ứng bằng cách đối phó như làm hỏng sản phẩm, năng suất lao động và chất lượng sản phẩm đều giảm... Như vậy vừa phản tác dụng vừa phản giáo dục. Nhưng phổ biến là thiếu nguyên liệu cho nên việc làm không ổn định, số giờ thực sự làm ra sản phẩm là thấp, phản ánh rất rõ trong thu nhập bình quân quá thấp ở tất cả cơ sở sản xuất trong tất cả các trung tâm cai nghiện.

Như vậy, quỹ thời gian cho công tác giáo dục người sau cai tại các cơ sở sản xuất trong các trung tâm cai nghiện không phải là vấn đề bức xúc. Và lại các trung tâm cai nghiện có cơ sở pháp lý sử dụng 35% quỹ thời gian trong ngày lao động để tiến hành hoạt động giáo dục theo tinh thần Thông tư liên tịch đã dẫn. Như vậy, vấn đề quỹ thời

gian giành cho công tác giáo dục trong các trung tâm cai nghiện được giải quyết mà không cơ sở sản xuất nào phản ứng, bởi vì từ trước đến nay họ chỉ trả công cho người lao động trên cơ sở kết quả lao động bằng số lượng sản phẩm giao nộp chứ không phải trả lương giờ cho 8 hay 6 giờ lao động, cũng không trả lương giờ chờ việc do thiếu nguyên liệu hay do tổ chức lao động của nhà máy không hợp lý. Bởi vậy, hiệu quả của lao động đối với học viên và người sau cai nghiện trong các trung tâm cai nghiện tập trung là không cao dẫn đến hệ quả tất yếu là hiệu quả giáo dục cũng sẽ khó được như mong đợi.

Vấn đề còn lại là quỹ thời gian vận dụng cho hoạt động giáo dục lao động là người sau cai như thế nào cho hợp lý, là vấn đề mang tính thời sự. Tất nhiên, vấn đề này không phải không có lối thoát.

Theo quan điểm của những người thực hiện đề tài này thì thời lượng giành cho công tác giáo dục những người sau cai tại các cơ sở sản xuất trong các trung tâm cai nghiện tập trung là phải gấp từ hai lần trở lên so với lao động đã được xét tái hòa nhập cộng đồng tự nguyện đến làm việc trong Cụm công nghiệp Nhị Xuân và người sau cai tự nguyện cam đoan kiếm sống trong các doanh nghiệp trên địa bàn quận - huyện. Vì lợi ích của người sau cai và của doanh nghiệp, các doanh nghiệp dành một ngày lao động trong tháng (2 buổi) cho giáo dục là thỏa đáng. Các sinh hoạt tổ, nhóm, nghe nói chuyện chuyên đề, xem phim, xem nghệ thuật, tham quan bảo tàng... là hoạt động giáo dục ngoại khóa sẽ diễn ra buổi tối và trong các ngày nghỉ. Những hoạt động mang nội dung giáo dục này chủ yếu diễn ra trong khu chung cư - khu tập thể. Quỹ thời gian cho các hoạt động này không phải là ít, nhưng đa dạng, có nhiều yếu tố văn hóa - vui chơi - rèn luyện thân thể... cho nên không gây căng thẳng cho học viên.